

Hoegaarden -het kapittelhuis en de
tuinen

HOEGAARDEN

HET KAPITTELHUIS EN ZIJN TUINEN

September 2021

Ernst Gülcher

**Contact: ernst.guelcher (at)
telenet.be**

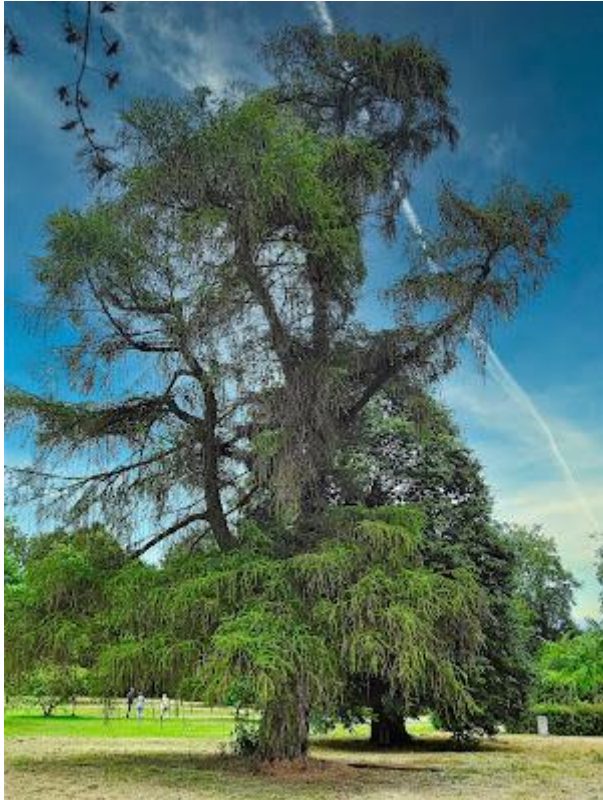
De Tuinen van Hoegaarden. Iedereen is er al eens geweest maar niet iedereen weet dat ze al heel oud zijn en een eerbiedwaardige geschiedenis hebben. Op de (in vernieuwing zijnde) website van het park in de schaduw van de eerbiedwaardige Sint Gorgoniuskerk op de Houtmarkt lees je dat het Kapittel van Hoegaarden in het jaar 980 gesticht wordt door Gravin Alpaïdis. In die tijd hangt het af van het Domkapittel van Keulen en moet het dienen om met koorzangen meer luister te brengen in de celebratie van de kerkelijke diensten. In het midden van de 18de eeuw wordt het Kapittelhuis en het aanpalend 'Arendsnest' gerestaureerd maar op het einde van de eeuw wordt het Kapittel zoals zovele kerkelijke en adellijke bezittingen onder de Franse bezetting verbeurd verklaard en afgeschaft: "zo kwam het domein in particuliere handen, tot de laatste eigenaar, precies 1000 jaar na de stichting van het Kapittel, vermoord werd door zijn tuinman" en het park overgenomen wordt door de gemeente Hoegaarden.

De akelige moord op Paul Bail, gewurgd op 15 augustus 1980 door zijn klusjesman die het blijkbaar gemunt had op de postzegelverzameling van zijn baas, is ondertussen aan de plaatselijke griezel-legendes toegevoegd en daar ga ik het nog wel eens over hebben. De gemeente vat onmiddellijk het plan op om het huis en domein aan te kopen maar er volgen juridische strubbelingen met malafide nep-erfgenamen. Het park wordt opengesteld voor het publiek maar voor het gebouw is er voorlopig geen bestemming. Vele van de interessante monumentale bomen in het park zijn na 1910 aangeplant door vrederechter Albert Bail en zijn erfgenamen zoals een Zwarte Walnoot (*Juglans nigra*), een mammoetboom (*Sequoiadendron giganteum*), een Redwood sequoia (*sequoia sempervirens*) en nog andere naaldbomen. Op 5 december 1990 besliste de gemeenteraad om het grootste gedeelte van het Kapittelhuis en het bijbehorende park in erfpacht te geven aan de v.z.w. Vlaamse Toontuinen. In januari 1990 woedt er een hevige storm en worden een aantal oude bomen zwaar beschadigd of gaan tegen de vlakte. In maart 1990 kan burgemeester Frans Huon echter het project Vlaamse Toontuinen voorstellen en dat is het begin van een boeiende maar van bij de aanvang bekritiseerde periode.

De tuinen van Hoegaarden zijn samen met het Kapittelhuis en de ernaast gelegen hoeve Arendsnest sinds december 2014 beschermd als stads- en dorpsgezicht. In de beschrijving in het erfgoed dossier wordt gesproken over een ‘informeel, door bomen overschaduwd park aangelegd in de jaren 1880 naast een 18de-eeuws kapittelhuis, oorspronkelijk 3 hectare 30 centiare, sinds 1991 uitstalraam voor modeltuinen’. Volgt een beschrijving van het huis met de mededeling dat dit met een kleine tuin en 1,5 landbouwgrond bij het begin van het Belgische kadaster in 1831 eigendom is van Philippe Dezangré, burgemeester van 1813 tot 1830. In 1850 wordt het door erfenis de eigendom van de weduwe van brouwer Jean-Baptist Dumont, die Dezangré in 1831 als burgemeester is opgevolgd. In 1885 voegt zijn erfgenaam Jacques Dumont verschillende percelen samen tot een ‘hof’ (term in de kadastrale legger) met de huidige oppervlakte. Hij laat ten oosten van het huis de kleine spitsboogserre bouwen die er nu nog staat. Met een hof wordt in die tijd een moestuin bedoeld en niet een tuin (lusttuin) en inderdaad toont de stafkaart van 1864 een akker, een boomgaard en een moestuin. Toch zou uit de afmetingen van enkele beuken en tamme kastanjes kunnen worden afgeleid dat er in die tijd al een sierbeplanting aanwezig was. Het huidige park zoals dat in 1991 er uitziet wanneer de Vlaamse Toontuinen er hun intrek nemen is waarschijnlijk in twee etappes aangelegd. De stafkaart van 1893 toont een centrale open ruimte omsloten door een rondweg en een gordel van bomen en struikgewas.

In die tijd is de zuidwestelijke helft nog een weide. Op de stafkaart van 1908 is de weide in het park opgenomen. Op een foto vlak voor de Eerste Wereldoorlog staan er bakken met yucca's en agaves met een rotonde met rozen achter het Kapittelhuis met in het centrum de in die tijd bij zulke gelegenheden nog onvermijdelijke pastoor. Daarna volgt de periode waarin de familie Bail de eigenaar is

De tuinen van Hoegaarden. Op 5 december 1990 geeft de gemeenteraad het grootste deel van het Kapittelhuis en het bijbehorende park in erfpacht aan de VZW Vlaamse Toontuinen. Het erfgoeddossier zegt daarover: "Het project van deze vereniging was geïnspireerd op de 'model- en toontuinen' van tuin- en kamerplantengoeroe Rob Herwig te Lunteren (Gelderland, Nederland). Er zouden modellen getoond worden van twaalf tuintypen (*"schaduwtuin, rozentuin, vijvertuin, geurtuin, hoektuinen, stadstuin, luilak- of vlondertuin, zitkuiltuin, gouden tuin, watertuin, patiotuin, snijbloementuin"*), kleinschalige modules rond een bepaald thema, naar ontwerp van laatstejaarsstudenten tuin- en landschapsarchitectuur.

Het Kapittelhuis zou dienstdoen als informatiecentrum en café-restaurant, want naast didactische overwegingen speelden ook toeristische en recreatieve drijfveren een rol. De algemene structuur en de inplanting van de tuinmodellen werd bedacht door An Voets en de

aanlegwerken werden aangevat in februari 1992. De opening van de 'Vlaamse Toontuinen' op 30 juni 1991 trok een massa volk, maar kon in vakkringen niet op onverdeelde bijval rekenen. De oude parkbomen hadden de operatie overleefd, maar de aanleg van een brede, straklijnige zichtas, loodrecht op het Kapittelhuis, en het mozaïek van vierkante, soms kubistische, meestal omhaagde tuintjes met betonklinkers, lichtarmaturen, speeltuigen... – was niet helemaal te verenigen met de informele, landschappelijke ambiance van het 19de-eeuwse park. In de daaropvolgende jaren werden nog diverse tuintjes toegevoegd ("*pollenvriendelijke tuin, Koning Boudewijntuin, hagenpadtuin, serretuin, kringlooptuin, Mercatortuin, misdaadtuin...*") en – in het verlengde van de zichtas maar buiten het oude Kapittelhuispark – de "*Tuin van hEden*", een 'ideeëntuin' naar ontwerp van Jean-Paul Rausch, gerealiseerd door de Vlaamse tuinaannemers in samenwerking met het Vlaams Promotiecentrum voor Agro- en Visserijmarketing (VLAM)".

Aanvankelijk was er veel belangstelling voor het nieuwe project maar in de loop van de jaren is het onder spanning komen te staan door een samenhang van enkele factoren zoals en vooral de oplopende onderhoudskosten, het net iets te commerciële promo-karakter en ook de nieuwe tendens om ook in een met overheidsgeld aangelegd park inheemse planten in een natuurlijke omgeving te doen groeien met minder nadruk op klassieke tuinaanleg met van ver ingevoerde plantsoorten.

In 1990 koopt de gemeente Hoegaarden het vier hectare grote landgoed achter het Kapittelhuis en in 1991 wordt het geopend onder de naam Vlaamse Toontuinen. Mits betaling van een entreegeldje kon iedereen daar gaan kijken hoe vooraanstaande tuinaanleggers aanlegden volgens

eigentijdse concepten en met bepaalde plantensoorten. In het begin is er veel enthousiasme en in de beste jaren zijn er 26 siertuinen en tuintjes, er wordt zelfs een Biertuin aangelegd. In het streven naar vernieuwing worden nog in 2008 een kinderfort en enkele nieuwe tuinen onthuld zoals een waterkindertuin en een exotentuin. Tijdens de jaarlijkse Dag van het Park wordt een nieuwe fruittuin geopend met daarin de gerestaureerde 150 jaar oude druivenserre.

Of hij nog altijd met kolen verwarmd wordt zoals oorspronkelijk weet ik niet maar door de jaren heen was hij zwaar in verval geraakt en niet langer bruikbaar maar met het geld van de “Hans de Vredeman de Vriesprijs” en van de Koning Boudewijnstichting is hij nu weer piekfijn in orde en kan je Kapittelwijn drinken geperst uit in de serre en de er om heen liggende kleine wijngaard gekweekte druiven. Het kinderfort omvat onder meer drie wilgeniglo's en de waterkindertuin enkele waterpartijen waar kinderen kunnen ravotten en spelen met water. De exotentuin is opgebouwd rond een vijver met blauwe mozaïek, zoals in binnentuinen in zuiderse landen, en omvat onder meer palmbomen. Maar desondanks loopt na het aanvankelijk enthousiasme de belangstelling achteruit omdat het kennelijk moeite kost om de tuinen piekfijn te onderhouden en ze er dikwijls onverzorgd bijliggen. Blijkbaar zijn er in het begin vier tuiniers maar vanwege de besparingen blijven er nog twee over om al het werk te doen en dat gaat uiteraard niet. In 2004 verandert de naam Toontuinen in Tuinen, wordt het entreegeld afgeschaft en het concept bijgesteld.

Onder de bezielende leiding van oppertuinman Geert Derom wordt geprobeerd om het park onderhoudsvriendelijker te maken. Voortaan komt de nadruk meer te liggen op de eeuwenoude merkwaardige bomen waartussen de bezoeker rustig moet kunnen genieten van de natuur. Er blijven wel veel bloemen maar de nadruk valt op streekeigen soorten die inheems zijn en minder zorg vragen dan hun soortgenoten in de arbeidsintensieve borders.

Wat mij is opgevallen in de Tuinen van Hoegaarden? De prachtige tuinen met een veelheid van bloemen in alle kleuren, soorten en maten en in verschillende biotoopjes met iedere keer een uitleg over hoe je er mee moet omgaan om van je tuin een alle-seizoen-leef-paradijsje te maken voor mens en dier zonder er alle dagen van de week in te moeten staan ploeteren. Er wordt nog alleen organisch gemest in deze tuintjes, er wordt zeker niet met gif gespoten, de bijen worden gekoesterd en ik denk dat veel van het plantgoed uit onze eigen streek afkomstig is. De website noemt deze aanpak een meer ecologisch, harmonisch en duurzaam parkbeheer met sleutelwoorden zoals drastische inperking van groenafval en pesticiden, een doordachte keuze van beplanting en onkruidpreventie.

Sinds 2014 werkt de stad met steun van de provincie aan het herinrichtingsproject 'HoeGaarden'. Het concept 'siertuinen' is definitief verlaten ten bate van schaduwtuinen, kringlooptuinen en het gebruik van bloembollen en dat betekent dat enkele plantencollecties, borders met vaste planten en de rozentuin verdwijnen. Er verdwijnen ook enkele tuinen en zo te zien hoort de 'exotentuin' daarbij (die is helemaal kaal, geen palmbomen meer te zien). Je kunt meehelpen als vrijwilliger of een rondleiding volgen om te leren 'kringlooptuinieren' of kennis te maken met de planten en kruiden die daarvoor geschikt zijn. Wat ik ook erg goed vind is dat men bij heel bomen bordjes gezet heeft om te vertellen over wat voor soort boom het gaat. En dat alles met inachtnaam van de nood om er ook de ruimere omgeving bij te betrekken, in de eerste plaats de scholieren en de bewoners van het aangrenzende rusthuis dat zo aangelegd is dat de bewoners rechtstreeks het park kunnen inwandelen. Zo te zien aan het talrijke publiekje in de tuin en op het café-terras op een warme zomerdag lijkt deze aanpak wel te werken.

In oktober 2019 kondigt de gemeente Hoegaarden aan dat ze de Brasserie Kapittelhuys wil verkopen. Het gemeentebestuur heeft kennelijk geld nodig en beslist in dat kader dat de uitbating van deze locatie niet meer een van haar kerntaken is.

Blijkbaar moeten er grondige restauratiewerken worden uitgevoerd aan dit beschermd pand. De kosten daarvoor kunnen hoog oplopen en volgens het gemeentebestuur moeten die worden opgebracht door een privé-eigenaar die bereid en in staat is om het allemaal te betalen. De huidige uitbaters en huurders van het pand, Sarah Ulens en Johan Christens worden hierover ingelicht en vertellen in de pers dat zij na twaalf jaar trouwe dienst niet veel anders kunnen doen dan na het einde van huurkontraat in 2024 naar een nieuwe stek uitkijken. Het blijft even stil maar in april 2021 wordt het verkoopdossier aangeboden via een schriftelijk online biedsysteem. De instelprijs is 490.000 euro en “als bijzondere last wordt opgelegd dat de bestemming van het pand horeca moet blijven (restaurant, brasserie, eetcafé)” (Covast met verwijzing naar de website – www.covast.be). Die biedfase begon op 5 augustus 2021 en liep tot en met 30 september. Over het resultaat heerst de gebruikelijke discretie en dat veroorzaakt natuurlijk ook een stroompje van onbevestigde geruchten.

Het ontgaat mij telkens weer waarom er bij de aan- en verkoop van publieke goederen geen volledige transparantie is maar uit de verspreide gegevens begrijp ik dat er uit de kringen van Leuvense café-uitbaters al snel een koper is komen opdagen die het geheel heeft gekocht na een bod van minder dan de helft van de vraagprijs en dat daarna de gemeenteraad die verkoop heeft goedgekeurd. Verdere details zullen wel bekend worden maar wat de gevolgen zullen zijn kan ik nu nog niet zeggen. In mijn hart hoop ik dat de hele zaak open blijft en dat Sarah en Johan hun mooie café en terras zullen mogen voortzetten want daar heb ik goede herinneringen aan en ik vermoed dat veel van de rusthuisbewoners die kennelijk vele dagen op dat terras doorbrengen dat ook wel zullen vinden. Ben ik de enige die vindt dat als beginsel van goed bestuur koele economische overwegingen het niet (nooit) mogen winnen van goede menselijke verhoudingen? Het park en het onderhoud daarvan blijft in elk geval eigendom van de gemeente en dat lijkt me een goede zaak Wordt kennelijk vervolgd.

+++++

<https://www.belg.be/68199/nieuws/de-tuinen-van-hoegaarden/>

+++

<https://www.facebook.com/De-Tuinen-van-Hoegaarden-217952118233593/>

+++

Park van het kapittelhuis - Vlaamse toontuinen - Erfgoedobjecten ...

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/134186>

+++

Beheerplan voor het Park van Hoegaarden

[https://www.gemeentehoegaarden.be › toerisme](https://www.gemeentehoegaarden.be/toerisme)

+++

zie ook: <http://ernstguelcher.blogspot.com/> met trefwoorden hoegaarden, tuinen van hoegaarden, natuurbeheer, erfgoed

trefwoorden: **Hoegaarden, Kapittelhuis, tuinen,toontuinen**

25th October 2021 gepost door natuurgids oud-heverlee

Labels: Hoegaarden Kapittelhuis toontuinen tuinen

0

Een opmerking toevoegen

Deze site gebruikt cookies van Google om services te leveren en verkeer te analyseren. Je IP-adres en user-agent worden met Google gedeeld, samen met prestatie- en beveiligingsstatistieken om servicekwaliteit te garanderen, gebruiksstatistieken te genereren, misbruik te detecteren en maatregelen te treffen.**Meer informatie** [snap het](#)

op stap in brabant - land van demer en dijle

doel van deze blog is om bij te dragen aan het plezier dat mensen kunnen hebben in de natuur in Vlaams- en Waals-Brabant